Siarad Gyda Fi
Talk With Me

Cefnogi Datblygiad Lleferydd, Iaith a Chyfathrebu yn y Blynyddoedd Cynnar

Adran 4:
Canllaw i blant 2 flwydd oed i 2 flwydd 11 mis oed

OGL © Hawlfraint y Goron 2023, Llywodraeth Cymru, WG48480 ISBN digidol 978-1-83504-694-4
Rydym yn croesawu gohebiaeth a galwadau ffôn yn Gymraeg

Cefnogi Datblygiad Lleferydd, Iaith a Chyfathrebu yn y Blynyddoedd Cynnar

Adran 4: Canllaw i blant 2 flwydd oed i 2 flwydd 11 mis oed

Tudalennau Trosolwg:

Sylw a Gwrando 65
Chwarae a Rhyngweithio 66
Deall Iaith Lafar 67
Defnyddio Iaith Lafar 68
Lleferydd 69

Dilyniannau Datblygiadol:

Sylw a Gwrando 70
Chwarae a Rhyngweithio 71
Deall Iaith Lafar 72
Defnyddio Iaith Lafar 73
Lleferydd 74

Posteri Strategaethau a Gweithgareddau a Awgrymir:

Sylw a Gwrando 77
Chwarae a Rhyngweithio 79
Deall Iaith Lafar 81
Defnyddio Iaith Lafar 83
Lleferydd 85

Trwy gydol y canllawiau hyn, cyfeiriwyd at ddatblygiad nodweddiadol LlICh. Mae'n bwysig cefnogi'r plentyn yn ei gam datblygu yn hytrach na'i oedran.

Sylw a Gwrando

2 flwydd i 2 flwydd 11 mis oed

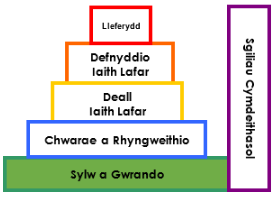

Sgiliau sylw a gwrando yw sylfaen lleferydd, iaith a chyfathrebu. Mae angen i blant ddatblygu'r sgiliau hanfodol hyn er mwyn gallu deall y byd o'u cwmpas, datblygu sgiliau cymdeithasol, deall arferion, dysgu geiriau newydd a datblygu synau lleferydd.

Ar yr oed hwn, mae llawer o blant yn gallu talu sylw i gyfarwyddyd oedolyn ond efallai na fyddant yn gallu ymdopi â gwneud un peth a gwrando ar gyfarwyddyd am rywbeth arall. Gall oedolion gefnogi sgiliau gwrando trwy siarad am ddiddordebau'r plentyn a'r hyn maent yn canolbwyntio arno.

Rhwng 2 flwydd a 2 flwydd 11 mis oed efallai y sylwch chi fod y plentyn yn….

- canolbwyntio ar un peth ar y tro (sylw sianel sengl)
- gwrando ar siarad sydd wedi'i gyfeirio atynt ond mae angen eu promptio e.e. galw eu henw
- dechrau gwrando ar siarad â diddordeb ond mae'n hawdd tynnu eu sylw
- gwrando ar stori fer gyda lluniau a dilyniant digwyddiadau syml
- talu sylw i weithgaredd ar y cyd am 5 munud.

Creu amgylchedd sy'n galluogi:

- ☑ Lleihewch bethau sy'n tynnu sylw e.e. symudiadau, sŵn, pethau gweledol sy'n tynnu sylw.
- ☑ Labelwch ardaloedd gydag arwyddion gweledol.
- ☑ Sicrhewch fod gennych arferion clir a chyson a defnyddiwch amserlenni gweledol.
- ☑ Cyfyngwch ar nifer yr adnoddau sydd allan ar unrhyw un adeg.

Strategaethau i ddatblygu sylw a gwrando:

- Sicrhewch eich bod wyneb-yn-wyneb ar lefel y plentyn.
- Defnyddiwch enw'r plentyn i gael eu sylw.
- Dilynwch arweiniad y plentyn a siaradwch am eu chwarae.
- Arhoswch tan fod y plentyn yn edrych arnoch cyn siarad.
- Siaradwch yn glir, yn bwyllog ac yn araf. Gadewch amser i feddwl.
- Defnyddiwch oslef a mynegiant wyneb diddorol.
- Gwobrwywch enghreifftiau o dalu sylw i weithgaredd ar y cyd.
- Defnyddiwch frawddegau byr, syml.

Sicrhewch fod pob oedolyn yn MODELU ac yn CANMOL ymddygiadau sylw a gwrando da.

CHWARAE GYDA FI... edrychwch ar rai o'r gweithgareddau a awgrymir ar dudalen 78

Aros am Ewch!

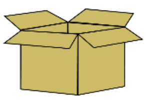

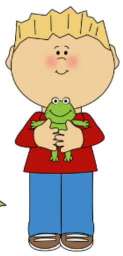

Gwrando am synau

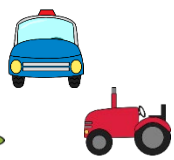

Chwarae a Rhyngweithio

2 flwydd i 2 flwydd 11 mis oed

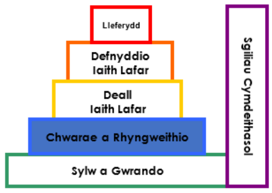

Mae plant yn gwneud synnwyr o'r byd trwy chwarae ac mae chwarae'n hollbwysig er mwyn cefnogi datblygiad yr ymennydd yn y blynyddoedd cynnar. Trwy chwarae, mae plant yn datblygu ac yn dysgu defnyddio'u sgiliau lleferydd, iaith a chyfathrebu. Chwarae yw'r cyd-destun hollbwysig i blant dan bum mlwydd oed er mwyn dysgu am sgiliau cymdeithasol.

Mae rhyngweithio yn cynnwys y gallu i chwarae mewn ffordd gydweithredol gyda chyfoedion a chymryd tro. Trwy chwarae a rhyngweithio, mae plant yn dysgu deall eu hemosiynau a'u rheoleiddio, a datblygu eu sgiliau cymdeithasol.

Rhwng 2 flwydd a 2 flwydd 11 mis oed efallai y sylwch chi fod y plentyn yn....

- dangos dilyniant wrth chwarae yn ddychmygus e.e. rhoi bath i doli, gwisgo doli a rhoi doli yn y gwely
- dangos diddordeb yn chwarae plant eraill ac yn ymuno yn raddol
- defnyddio rhai gwrthrychau yn ddychmygus wrth chwarae e.e. esgus bod bocs yn gar neu yn wely
- rhyngweithio ag eraill mewn sefyllfaoedd cyffyrddus, cyfarwydd
- cynnal sgwrs ond bydd yn neidio o un testun i'r nesaf.

Creu amgylchedd sy'n galluogi:

- ☑ Sicrhewch fod gennych ddewis o adnoddau i gefnogi chwarae cymeriadau ac actio arferion.
- ☑ Sicrhewch fod gennych ddewis o adnoddau i actio straeon a senarios chwarae byd bach.
- ☑ Sicrhewch fod ardaloedd yn y ddarpariaeth wedi eu diffinio'n glir, tu mewn a thu allan.
- ☑ Arsylwch ar sut mae plant yn rhyngweithio â'r amgylchedd dysgu ffisegol.

STRATEGAETHAU i ddatblygu chwarae a rhyngweithio:

- Gadewch i'r plentyn arwain y chwarae.
- Disgrifiwch beth mae'r plentyn yn ei wneud wrth chwarae.
- Modelwch y cam nesaf er mwyn datblygu chwarae dilyniannol e.e. os yw'r plentyn yn rhoi bath i Doli, gallwch fodelu gwisgo Doli.
- Siaradwch am yr hyn yr ydych yn ei wneud 'nawr' a 'nesaf'.
- Anogwch nhw i sylwi ar chwarae plant eraill ac i ymuno mewn pâr neu gymryd tro gyda phlentyn arall.

Efallai y bydd angen i oedolion fodelu'r 'chwarae' ac annog rhyngweithio.

CHWARAE GYDA FI...edrychwch ar rai o'r gweithgareddau a awgrymir ar dudalen 80

Gwisgo Doli

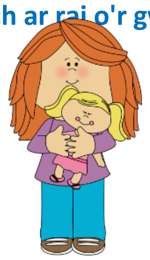

Dere i ymuno

Deall Iaith Lafar

2 flwydd i 2 flwydd 11 mis oed

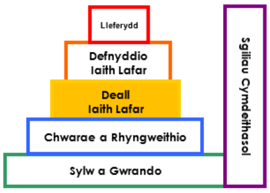

Mae deall iaith lafar (iaith dderbyngar) yn hollbwysig er mwyn i blant wneud synnwyr o'r byd o'u cwmpas. Mae'n cynnwys y gallu i ddeall geiriau, brawddegau a chyfathrebu dieiriau pobl/plant eraill. Mae plant yn dysgu datblygu dealltwriaeth o eiriau a brawddegau mewn camau; un gair yn gyntaf, yna nifer o eiriau unigol, yna brawddegau byr ac yna brawddegau hirach, mwy cymhleth

Rhwng 2 flwydd a 2 flwydd 11 mis oed efallai y sylwch chi fod y plentyn yn……

- datblygu dealltwriaeth o gysyniadau syml gan gynnwys '*yn/ar/o dan*' a '*mawr/bach*'
- deall cyfarwyddiadau syml e.e. '*rho Tedi yn y bocs*'
- deall cwestiynau *'pwy?' 'beth?' a 'ble?'* syml ond nid cwestiynau *'pam?'*
- deall geiriau gwneud (berfau) bob dydd e.e. *cysgu, cerdded, rhedeg* trwy ddangos i chi neu ddweud wrthych
- deall stori syml pan fydd lluniau i'w chefnogi.

Creu amgylchedd sy'n galluogi:

- ☑ Labelwch adnoddau'n glir gyda ffotograffau/lluniau.
- ☑ Defnyddiwch gyfarwyddiadau gweledol a lluniau clir i gefnogi dealltwriaeth e.e. golchi dwylo.
- ☑ Defnyddiwch gymhorthion gweledol i symud rhwng gweithgareddau e.e. Lluniau 'Nawr a Nesaf'.
- ☑ Defnyddiwch linellau amser gweledol syml i gefnogi arferion bob-dydd.
- ☑ Defnyddiwch sefyllfaoedd a gwrthrychau go iawn i gyflwyno geirfa newydd.

STRATEGAETHAU i ddatblygu dealltwriaeth o iaith lafar:

- Mynnwch sylw'r plentyn cyn siarad â nhw e.e. defnyddiwch eu henw.
- Symleiddiwch eich iaith wrth chwarae/rhyngweithio dan arweiniad plant.
- Rhowch gyfarwyddiadau byr, clir.
- Pwysleisiwch y geiriau allweddol gan ddefnyddio'ch llais, ystumiau neu arwydd.
- Dangoswch i'r plentyn beth i'w wneud os nad ydynt yn deall cyfarwyddyd.
- Sicrhewch fod plant yn gwybod enwau gwrthrychau cyn rhoi cyfarwyddyd.

⌛ **Rheol 10 Eiliad!**
Rhowch amser i'r plentyn i brosesu cyfarwyddyd neu gwestiwn.

CHWARAE GYDA FI…edrychwch ar rai o'r gweithgareddau a awgrymir ar dudalen 82

Mae Seimon yn dweud rhedwch!

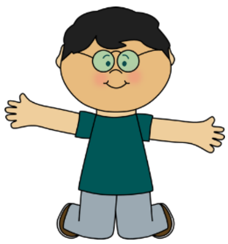

Mae Seimon yn dweud neidiwch!

Defnyddio Iaith Lafar

2 flwydd i 2 flwydd 11 mis oed

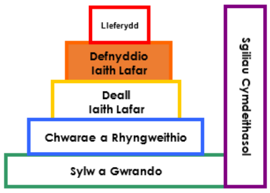

Defnyddio iaith lafar (iaith fynegiannol) yw'r gallu i atgofio geiriau a gwybodaeth a defnyddio iaith, iaith y corff ac ystumiau yn briodol mewn sefyllfaoedd penodol e.e. i labelu/enwi gwrthrychau, disgrifio symudiadau a digwyddiadau, holi ac ateb cwestiynau ac ail-ddweud stori. Mae geirfa dda yn hollbwysig i blant er mwyn iddynt allu mynegi eu meddyliau a'r hyn y maent ei angen a'i eisiau.

Rhwng 2 flwydd a 2 flwydd 11 mis oed efallai y sylwch chi fod y plentyn yn……

- Rhoi 3-4 gair, neu fwy, at ei gilydd i wneud brawddeg e.e. *'moyn mwy o laeth'*
- Defnyddio rhai geiriau disgrifio e.e. *mawr, brwnt, twym*
- Dechrau defnyddio strwythurau gramadegol e.e. *fe, hi, fi* a geiriau lluosog
- Defnyddio rhai arddodiaid e.e. *yn, ar, o dan*
- Holi cwestiynau *pwy? beth? ble?* syml

Creu amgylchedd sy'n galluogi:

- ☑ Sylwch ar ddiddordebau'r plentyn - ychwanegwch adnoddau i ddatblygu chwarae ac annog iaith.
- ☑ Sicrhewch fod mathau gwahanol o lyfrau ar gael e.e. llyfrau synhwyraidd (sŵn, teimlo); llyfrau rhyngweithiol â fflapiau; straeon sy'n odli; llyfrau bwrdd...
- ☑ Adroddwch straeon a chanwch ganeuon a rhigymau'n rheolaidd - ychwanegwch bypedau, propiau ac offerynnau cerdd ac anogwch blant i ymuno e.e. gyda chymalau sy'n ailadrodd.

STRATEGAETHAU i ddatblygu'r defnydd o iaith lafar:

- ARHOSWCH! Rhowch amser i'r plentyn i brosesu a threfnu ei syniadau.
- Anogwch y plentyn i ddechrau'r sgwrs h.y. gadewch i nhw siarad yn gyntaf
- Enwch wrthrychau wrth chwarae ar y cyd, yn hytrach na gofyn *'Beth yw hwn?'*
- Ychwanegwch air at yr hyn mae'r plentyn yn ei ddweud e.e. os yw'r plentyn yn dweud, *'car'* gallwch chi ddweud *'Ie, car **mawr.**'*
- Modelwch ramadeg gywir yn lle dweud wrth y plentyn eu bod yn anghywir e.e. os yw'r plentyn yn dweud, *'Beth hwnna fanna?,* gallwch chi ddweud *'Beth yw hwn?''______ yw hwn.'*

Dilynwch arweiniad y plentyn.

CHWARAE GYDA FI... edrychwch ar rai o'r gweithgareddau a awgrymir ar dudalen 84

Beth sydd yn y bag?

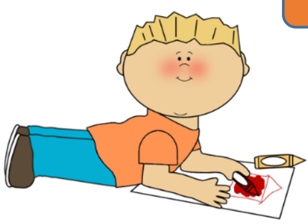

Chwarae bob-dydd

Lleferydd

2 flwydd i 2 flwydd 11 mis oed

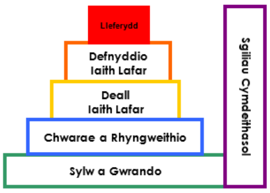

Mae lleferydd (ffonoleg) yn cyfeirio at y gallu i ddweud synau lleferydd i wneud eich hun yn ddealladwy. Pan fyddwn yn gwrando ar blentyn yn siarad, gallwn feddwl am pa mor glir yw ei eiriau. Nid yw *lleferydd* yr un peth â *siarad.*

Erbyn 2 ½ flwydd oed, fel arfer mae teulu agos yn gallu deall lleferydd plentyn. Erbyn 3 blwydd oed, fel arfer mae oedolion cyfarwydd tu allan i'r cartref yn gallu deall lleferydd plentyn ond ni fydd yn berffaith.

Defnyddiwch y **Poster Datblygiad Synau Lleferydd Saesneg** sydd ar dudalen 75 a'r Speech acquisition - Multilingual Children's Speech (csu.edu.au) i gefnogi eich arsylwadau.

Creu amgylchedd sy'n galluogi:

- ☑ Lleihewch bethau sy'n tynnu sylw e.e. symudiadau, sŵn, pethau gweledol sy'n tynnu sylw.
- ☑ Sicrhewch fod gennych ardaloedd/weithgareddau heb unrhyw beth i dynnu sylw er mwyn i'r plant ganolbwyntio ar wrando ar synau.
- ☑ Cofiwch gynnwys caneuon a rhigymau fel rhan o'r drefn ddyddiol.
- ☑ Rhannwch lawer o straeon - anogwch blant i ymuno wrth iddynt wrando.

STRATEGAETHAU i ddatblygu lleferydd clir:

- Peidiwch â dweud wrth y plentyn eu bod wedi dweud rhywbeth yn anghywir na rhoi pwysau arnynt i'w ailadrodd.
- Ailadroddwch eiriau aneglur gan ddefnyddio'r synau cywir er mwyn i'r plentyn **glywed** y ffordd gywir o'u dweud e.e. os yw plentyn yn dweud *'**t**ath'* mae'r oedolyn yn dweud, *'ie, **c**ath yw hi'.*
- Peidiwch ag esgus deall - anogwch y plentyn i ddefnyddio ystumiau er mwyn cyfleu eu neges a gofynnwch iddynt ddangos i chi beth maent ei eisiau.
- Ewch i lawr i lefel y plentyn, wyneb-yn-wyneb, fel bod y plentyn yn gallu gweld sut rydych chi'n gwneud synau - peidiwch â disgwyl iddynt eich copïo.

Ymatebwch i'r geiriau maent yn eu dweud, ac nid pa mor glir ydynt.

GWEITHGAREDDAU A AWGRYMIR i gefnogi datblygiad lleferydd:

- Ewch am 'dro gwrando' (gwrandewch a siaradwch am y synau amgylcheddol).
- Gwrandewch ar synau o amgylch y lleoliad.
- Sylwch ar odli - adroddwch a chanwch rigymau bob dydd.

Mae'n bwrw glaw yn sobor iawn...

Gwnewch synau swnllyd a thawel

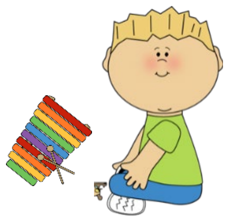

Bydd gweithgareddau a awgrymir yn yr holl feysydd cyfathrebu eraill yn cefnogi datblygiad lleferydd ar yr oed hwn.

Mae sylw'n dilyn dilyniant datblygiadol:

0 i 11 mis	8 i 20 mis	22 i 36 mis
Sylw'n Mynd a Dod Hawdd tynnu ei sylw a sylw'n mynd a dod o un peth i'r nesaf.	**Sylw Anhyblyg** Gall ganolbwyntio ar un dasg o'u dewis eu hunain, ac ni all oddef oedolyn yn torri ar eu traws	**Sylw sianel sengl** Bydd yn rhoi sylw i gyfarwyddyd gan oedolyn. Methu ag ymdopi â gwneud un peth a gwrando ar gyfarwyddyd am rywbeth arall.
30 i 50 mis	**40 i 60 mis**	**60 mis +**
Ffocysu'r sylw Dechrau rheoli ei ffocws ei hun. Gall ganolbwyntio ar un peth ar y tro (y dasg neu'r cyfarwyddyd sydd ddim yn gysylltiedig). Gall newid ffocws ei sylw'n annibynnol.	**Sylw dwy sianel** Gall ymgymryd â thasg a deall cyfarwyddyd ar yr un pryd. Gall ei sylw fod yn fyr ond nawr gellir eu haddysgu mewn grŵp.	**Sylw integredig** Mae'r sylw wedi'i reoli, ei gynnal a'i sefydlu'n dda ar draws sefyllfaoedd gwahanol, gyda phobl wahanol.

- **Efallai y bydd rhai plant yn gweithredu ar lefel sy'n is na'u hoed cronolegol**
- **Ni all plant ddatblygu eu sgiliau lleferydd, iaith a chyfathrebu os nad ydynt yn gallu talu sylw neu wrando**

Mae sgiliau chwarae yn dilyn dilyniant datblygiadol:

Chwarae archwiliadol (geni tan tua 5 mis oed): Ysgwyd, cega, taro a throi teganau a gwrthrychau eraill drosto er mwyn ceisio darganfod beth ydynt. Tua 9 mis oed, bydd yn edrych am wrthrych sydd wedi cael ei guddio (mae'n deall sefydlogrwydd gwrthrych).
Adnabod gwrthrychau (tua 12 mis): Mae'n dangos dealltwriaeth o'r defnydd priodol o wrthrych heb esgus e.e. defnyddio brwsh ar eu gwallt.

Chwarae gyda gwrthrychau (rhwng 8 ac 20 mis): Esgus defnyddio gwrthrych arnyn nhw eu hunain e.e. defnyddio cwpan tegan i yfed.

Chwarae cymeriadau (rhwng 16 a 26 mis): Defnyddio cymeriadau tegan yn eu chwarae e.e. rhoi diod i'r dinosor.

Efelychu arferion (tua 22 i 36 mis): Mae'n efelychu arferion syml trwy chwarae e.e. rhoi bath i'r doli a'u gwisgo'n barod i'r gwely. Mae chwarae byd bach yn dod yn fwy cymhleth ac efelychir senarios a straeon. Mae'n defnyddio gwrthrychau'n ddychmygus e.e. gallai bocs fod yn gar/wely.

Chwarae rôl (tua 3 i 4 blwydd oed): Gwisgo i fyny'n syml i ddechrau, ac yna'n raddol yn chwarae rôl fwy dychmygus y cymeriad cyfan.

Chwarae dychmygus cymhleth a chydweithredol (4 blwydd oed +): Mae'n efelychu dilyniannau y mae'n eu gweld yn eu hamgylchedd, mewn llyfrau ac ar y teledu e.e. arferion y cartref.

Mae sgiliau rhyngweithio yn adeiladu wrth chwarae ac yn cynnwys y gallu i chwarae'n gydweithredol gyda chyfoedion a chymryd tro:

0 i 9 mis	9 i 18 mis	18 mis i 3 blwydd oed
Mae rhyngweithiadau yn dechrau ac y gorffen gyda chyswllt llygaid babi, e.e. gemau fel pi-po.	Bydd y plentyn yn dechrau rhyngweithiadau gyda geiriau a heb eiriau e.e. pwyntio, rhoi a dangos. Gallai'r rhyngweithio orffen wrth i'r plentyn symud i ffwrdd. Rhyngweithiadau wedi eu cyfyngu at 1 neu 2 dro i bob partner.	Gall rhyngweithiadau ddechrau trwy ddefnyddio enw e.e. *'Mami'.* Mae'n dechrau ymateb i gwestiynau gyda geiriau. Mae'n ailadrodd neu'n newid ei (l)lefaru os nad ydyw wedi cael ei (d)deall. Efallai y bydd rhyngweithiadau wedi eu cyfyngu at sefyllfaoedd cyffyrddus, cyfarwydd.
3 i 4 blwydd oed	**4 i 7 blwydd oed**	**7 blwydd oed +**
Mae ganddynt ddewis o strategaethau i ddechrau sgwrsio e.e. *'Ti'n gw'bod beth?'* Nifer y troeon mewn sgwrs yn cynyddu. Gall gyfathrebu'n well gyda phobl ddieithr. Gall gymryd rhan mewn sgyrsiau sy'n chwarae rôl. Mae'n defnyddio iaith eang ar gyfer amrywiaeth o swyddogaethau e.e. holi cwestiynau, gwneud awgrymiadau, rhoi cyfarwyddyd i eraill.	Gall ddechrau a diweddu sgyrsiau a chymryd tro yn well. Mae'n dysgu dewis yr amseriad mwyaf addas i ymuno yn sgyrsiau pobl eraill. Mae'r plentyn yn dal i feddwl bod y gwrandäwr yn rhannu ei (g)wybodaeth gefndir. Mae'n dysgu addasu arddulliau sgyrsiau ar gyfer amrywiaeth o wrandawyr e.e. teulu, ffrindiau, ac athrawon.	Mae'n dod yn fwy ymwybodol o'r gwrandäwr a'i (g)wybodaeth gefndir. Mae'n cyfleu elfennau craff gyda goslef a phwyslais. Mae'n defnyddio iaith i berswadio, cyfleu anghymeradwyaeth ac er mwyn bod yn gwrtais. Mae'n datblygu addasrwydd cymdeithasol.

Mae Deall Iaith Lafar (iaith dderbyngar) yn dilyn dilyniant a gydnabyddir:

Geni Ymateb i synau (geiriol neu ddieiriau). Ymateb i oslef ac emosiwn mewn lleisiau.	**6 mis** Mae'n deall ymadroddion cyfan pan fyddant yn cael eu defnyddio mewn arferion cyfarwydd.	**12 mis** Mae'n deall geiriau allweddol mewn sefyllfaoedd cyfarwydd (yn aml gelwir hyn yn ddealltwriaeth sefyllfaol).
18 mis Mae'n deall enwau gwrthrychau sy'n absennol pan fyddant yn cael eu defnyddio mewn brawddegau cyfarwydd ar unrhyw adeg.	**2 flwydd oed** Mae'n gallu ffurfio cysylltiad rhwng dau wrthych sy'n cael eu henwi. Mae'n gallu adnabod gwrthrychau wrth ddisgrifio'r defnydd ohonynt.	**2 ½ flwydd oed** Mae'n deall gweithredoedd syml a phriodoleddau sydd ddim yn ymwneud ag ef/hi ei hun. Mae'n deall arddodiaid syml, e.e. *dan, ar, trwy* a chysyniadau maint syml, e.e. *mawr, bach,* pan fyddant yn cael eu defnyddio mewn brawddegau syml. Mae'n dechrau deall 'amser' fel cyfeiriad at y gorffennol neu'r dyfodol agos.
3 blwydd oed Mae'n ffurfio cysylltiad rhwng hyd at dri gair mewn brawddeg pan na fydd unrhyw gliwiau eraill i helpu. Mae'n dechrau deall amser, e.e. *Rydyn ni <u>wedi bod</u> i'r siop; Rydyn ni'n <u>mynd</u> i'r siop.* Mae'n deall cysyniadau syml siâp a lliw pan fyddant yn cael eu defnyddio mewn brawddegau syml.	**4 blwydd oed** Mae'n dilyn dilyniant stori syml. Mae'n deall y rhan fwyaf o frawddegau syml. Mae'n parhau i elwa ar gliwiau sefyllfaol.	**5 mlwydd oed +** Yn raddol, mae'n deall brawddegau mwy cymhleth allan o'u cyd-destun. Mae eu geirfa dderbyngar yn parhau i ddatblygu.

Mae Defnyddio Iaith Lafar (iaith fynegiannol) yn dilyn dilyniant a gydnabyddir:

9 mis	**18 mis**	**2 flwydd oed**
Parablu, ymgais gynnar i ddweud geiriau e.e. *'Dada'*	Mae'n defnyddio tua 50 i 100 o eiriau gyda geiriau y gellir eu hadnabod yn well. Weithiau mae'n defnyddio ymadroddion dau-air a ddysgodd e.e. *'wedi mynd'*	Mae'n defnyddio tua 200 i 300 o eiriau. Mae'n rhoi 2 a 3 gair gyda'i gilydd mewn brawddegau byr e.e. *'Fi mynd adref'*.
2 ½ flwydd oed	**3 blwydd oed**	**3 ½ blwydd oed**
Mae'n rhoi brawddegau 3 a 4 gair at ei gilydd gan ddefnyddio mathau gwahanol o eiriau. Mae'n dechrau defnyddio 'geiriau cwestiwn' e.e. *'Fi mynd fanna?'*	Mae'n cysylltu mwy na 4 gair at ei gilydd. Mae'n dechrau defnyddio *'a'* i gysylltu syniadau. Mae'n dechrau defnyddio rhagenwau, *'fi'*, *'fe'*, *'hi'* a geiriau lluosog e.e. '*Fi moyn sudd a losins.'*	Mae'n cysylltu syniadau at ei gilydd gan ddefnyddio *'achos'* e.e. *'Fi'n gwisgo welis achos mae'n bwrw glaw.'* Mae'n holi cwestiynau mwy cymhleth gan ddefnyddio *'pam'* a *'fel'*.
4 blwydd oed		**4 ½ blwydd oed**
Mae'n defnyddio iaith am amrywiaeth o resymau e.e. er mwyn ailadrodd hoff straeon, chwarae gêmau dychmygus ac ailadrodd digwyddiadau. Mae'n siarad i ddatrys problemau a ffurfio cyfeillgarwch. Mae'n holi llawer o gwestiynau er mwyn darganfod mwy o wybodaeth.		Mae gan blant eirfa o tua 5000 o eiriau a mwy.

Datblygiad Nodweddiadol Lleferydd

2 flwydd 10 mis oed – 3 blwydd 10 mis oed	3 blwydd 10 mis oed – 5 blwydd 1 mis oed	5 blwydd 2 mis oed – 7 blwydd 3 mis oed
Bydd 50% o leferydd plentyn yn ddealladwy i oedolion anghyfarwydd	Bydd 75% o leferydd plentyn yn ddealladwy i oedolion anghyfarwydd	Bydd 90% o leferydd plentyn yn ddealladwy i oedolion anghyfarwydd

Hustad, Mahr, Natke and Rathouz (2021)

- **Mae gan synau lleferydd ddilyniant datblygiadol**
- **Mae synau lleferydd yn amrywio o iaith i iaith.**
- **Gallai plant sy'n dysgu mwy nag un iaith ddatblygu synau lleferydd mewn trefn wahanol.**
- **Gweler** Speech acquisition - Multilingual Children's Speech (csu.edu.au) **am fwy o wybodaeth.**

Poster Datblygiad Synau Lleferydd Saesneg

(Nid oes unrhyw wybodaeth am y normau ar gyfer datblygiad synau lleferydd yn y Gymraeg)

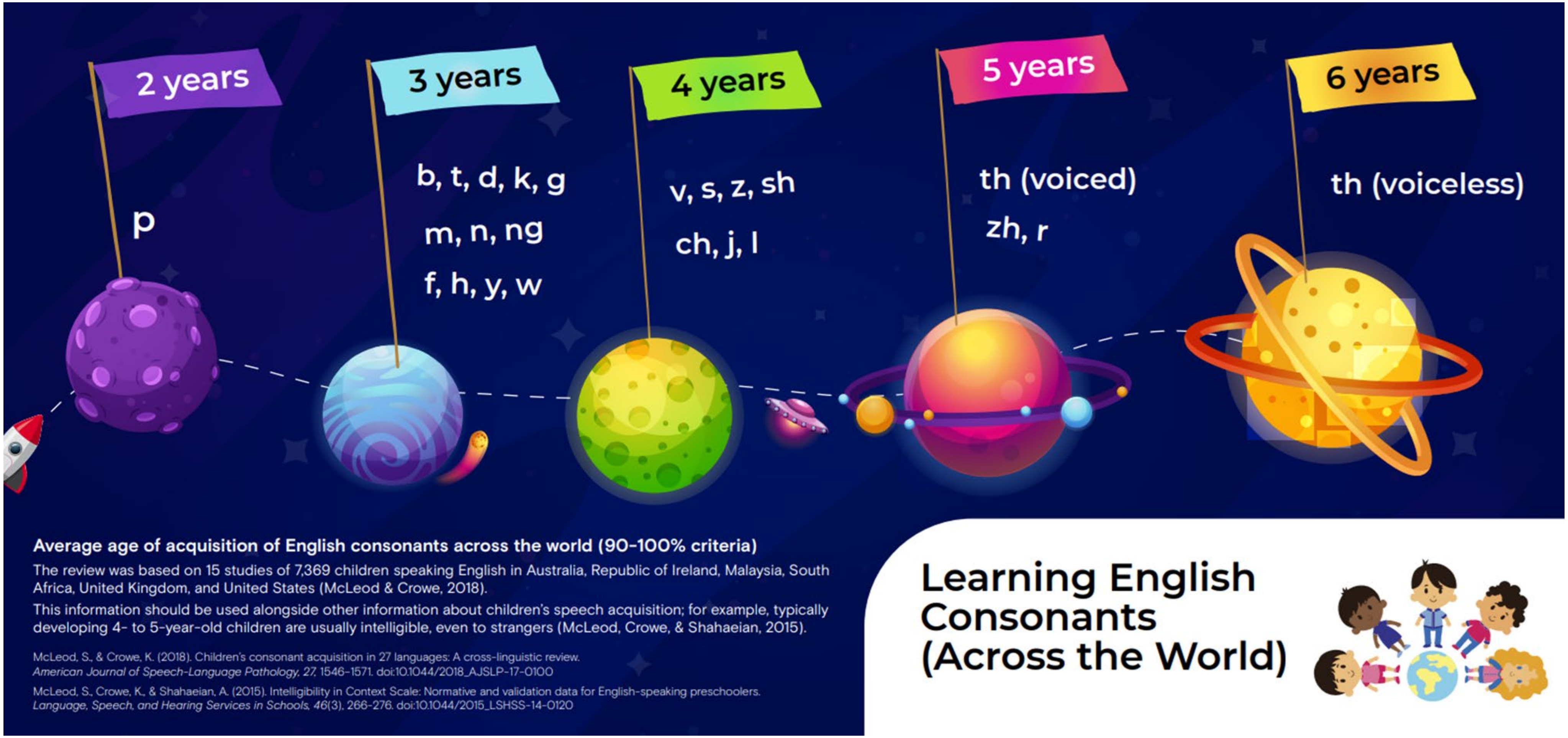

Posteri Strategaethau a Gweithgareddau a Awgrymir

Yn yr adran hon, fe welwch chi bosteri strategaethau a gweithgareddau a awgrymir i'ch arwain chi wrth gynllunio i ddatblygu agweddau penodol ar Leferydd, Iaith a Chyfathrebu'r plentyn.

Rhoddir y gweithgareddau a awgrymir fel enghreifftiau; defnyddiwch eich profiadau a'ch syniadau i'w cyfoethogi. Ni fwriedir i'r gridiau fod yn rhaglen benodol, anhyblyg; ond, gellir defnyddio'r syniadau i gefnogi targedau wedi'i bersonoli, fel sy'n briodol. Gallwch ddefnyddio bocset *'Early Talkers'* hefyd i gael mwy o syniadau ond nid yw hwn ar gael yn Gymraeg (ar gael ar speechandlanguage.org.uk).

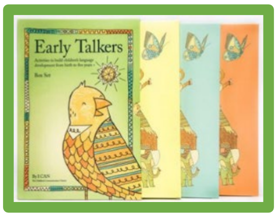

Strategaethau i ddatblygu sylw a gwrando:

- Sicrhewch eich bod wyneb-yn-wyneb ar lefel y plentyn.
- Defnyddiwch enw'r plentyn i gael eu sylw.
- Dilynwch arweiniad y plentyn a siaradwch am eu chwarae.
- Arhoswch nes bod y plentyn yn edrych arnoch cyn siarad.
- Siaradwch yn glir, yn bwyllog ac yn araf. Gadewch ddigon o amser i feddwl.
- Defnyddiwch oslef a mynegiant wyneb diddorol.
- Gwobrwywch enghreifftiau o dalu sylw i weithgaredd ar y cyd.
- Defnyddiwch frawddegau byr, syml.

Sicrhewch fod pob oedolyn yn MODELU ac yn CANMOL sylw a gwrando da.

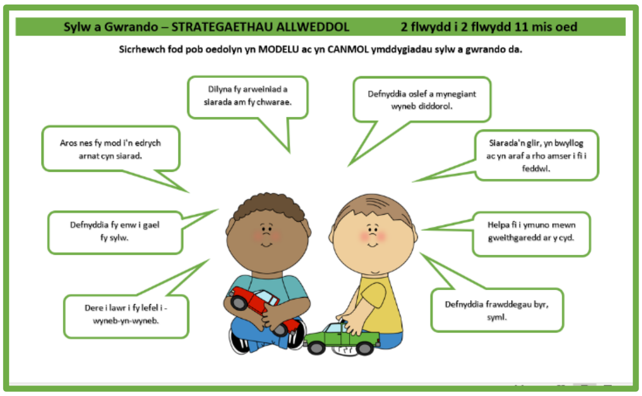

Dangosir pob strategaeth ar boster.

Efallai yr hoffech rannu'r posteri hyn gyda rhieni.

PWYSIG:

Defnyddiwch y strategaethau a awgrymir yn eich rhyngweithiadau trwy gydol y dydd.

Efallai yr hoffech ddefnyddio'r gweithgareddau a awgrymir i gefnogi sgiliau yn y maes hwn.

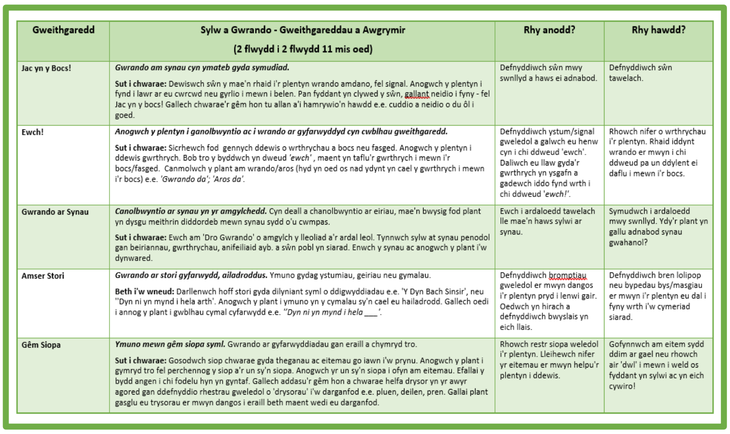

Gweithgaredd	Sylw a Gwrando - Gweithgareddau a Awgrymir (2 flwydd i 2 flwydd 11 mis oed)	Rhy anodd?	Rhy hawdd?
Jac yn y Bocs!	***Gwrando am synau cyn ymateb gyda symudiad.*** **Sut i chwarae:** Dewiswch sŵn y mae'n rhaid i'r plentyn wrando amdano, fel signal. Anogwch y plentyn i fynd i lawr ar eu cwrcwd neu gyrlio i mewn i belen. Pan fyddant yn clywed y sŵn, gallant neidio i fyny - fel Jac yn y bocs! Gallech chwarae'r gêm hon tu allan a'i hamrywio'n hawdd e.e. cuddio a neidio o du ôl i goed.	Defnyddiwch sŵn mwy swnllyd a haws ei adnabod.	Defnyddiwch sŵn tawelach.
Ewch!	***Anogwch y plentyn i ganolbwyntio ac i wrando ar gyfarwyddyd cyn cwblhau gweithgaredd.*** **Sut i chwarae:** Sicrhewch fod gennych ddewis o wrthrychau a bocs neu fasged. Anogwch y plentyn i ddewis gwrthrych. Bob tro y byddwch yn dweud *'ewch'* , maent yn taflu'r gwrthrych i mewn i'r bocs/fasged. Canmolwch y plant am wrando/aros (hyd yn oed os nad ydynt yn cael y gwrthrych i mewn i'r bocs) e.e. *'Gwrando da'; 'Aros da'*.	Defnyddiwch ystum/signal gweledol a galwch eu henw cyn i chi ddweud 'ewch'. Daliwch eu llaw gyda'r gwrthrych yn ysgafn a gadewch iddo fynd wrth i chi ddweud '*ewch!*'.	Rhowch nifer o wrthrychau i'r plentyn. Rhaid iddynt wrando er mwyn i chi ddweud pa un ddylent ei daflu i mewn i'r bocs.
Gwrando ar Synau	***Canolbwyntio ar synau yn yr amgylchedd.*** Cyn deall a chanolbwyntio ar eiriau, mae'n bwysig fod plant yn dysgu meithrin diddordeb mewn synau sydd o'u cwmpas. **Sut i chwarae:** Ewch am 'Dro Gwrando' o amgylch y lleoliad a'r ardal leol. Tynnwch sylw at synau penodol gan beiriannau, gwrthrychau, anifeiliaid ayb. a sŵn pobl yn siarad. Enwch y synau ac anogwch y plant i'w dynwared.	Ewch i ardaloedd tawelach lle mae'n haws sylwi ar synau.	Symudwch i ardaloedd mwy swnllyd. Ydy'r plant yn gallu adnabod synau gwahanol?
Amser Stori	***Gwrando ar stori gyfarwydd, ailadroddus.*** Ymuno gydag ystumiau, geiriau neu gymalau. **Beth i'w wneud:** Darllenwch hoff stori gyda dilyniant syml o ddigwyddiadau e.e. 'Y Dyn Bach Sinsir', neu ''Dyn ni yn mynd i hela arth'. Anogwch y plant i ymuno yn y cymalau sy'n cael eu hailadrodd. Gallech oedi i annog y plant i gwblhau cymal cyfarwydd e.e. *''Dyn ni yn mynd i hela ___'*.	Defnyddiwch brompitau gweledol er mwyn dangos i'r plentyn pryd i lenwi gair. Oedwch yn hirach a defnyddiwch bwyslais yn eich llais.	Defnyddiwch bren lolipop neu bypedau bys/masgiau er mwyn i'r plentyn eu dal i fyny wrth i'w cymeriad siarad.
Gêm Siopa	***Ymuno mewn gêm siopa syml.*** Gwrando ar gyfarwyddiadau gan eraill a chymryd tro. **Sut i chwarae:** Gosodwch siop chwarae gyda theganau ac eitemau go iawn i'w prynu. Anogwch y plant i gymryd tro fel perchennog y siop a'r un sy'n siopa. Anogwch yr un sy'n siopa i ofyn am eitemau. Efallai y bydd angen i chi fodelu hyn yn gyntaf. Gallech addasu'r gêm hon a chwarae helfa drysor yn yr awyr agored gan ddefnyddio rhestrau gweledol o 'drysorau' i'w darganfod e.e. pluen, deilen, pren. Gallai plant gasglu eu trysorau er mwyn dangos i eraill beth maent wedi eu darganfod.	Rhowch restr siopa weledol i'r plentyn. Lleihewch nifer yr eitemau er mwyn helpu'r plentyn i ddewis.	Gofynnwch am eitem sydd ddim ar gael neu rhowch air 'dwl' i mewn i weld os fyddant yn sylwi ac yn eich cywiro!

Sylw a Gwrando – STRATEGAETHAU ALLWEDDOL 2 flwydd i 2 flwydd 11 mis oed

Sicrhewch fod pob oedolyn yn MODELU ac yn CANMOL ymddygiadau sylw a gwrando da.

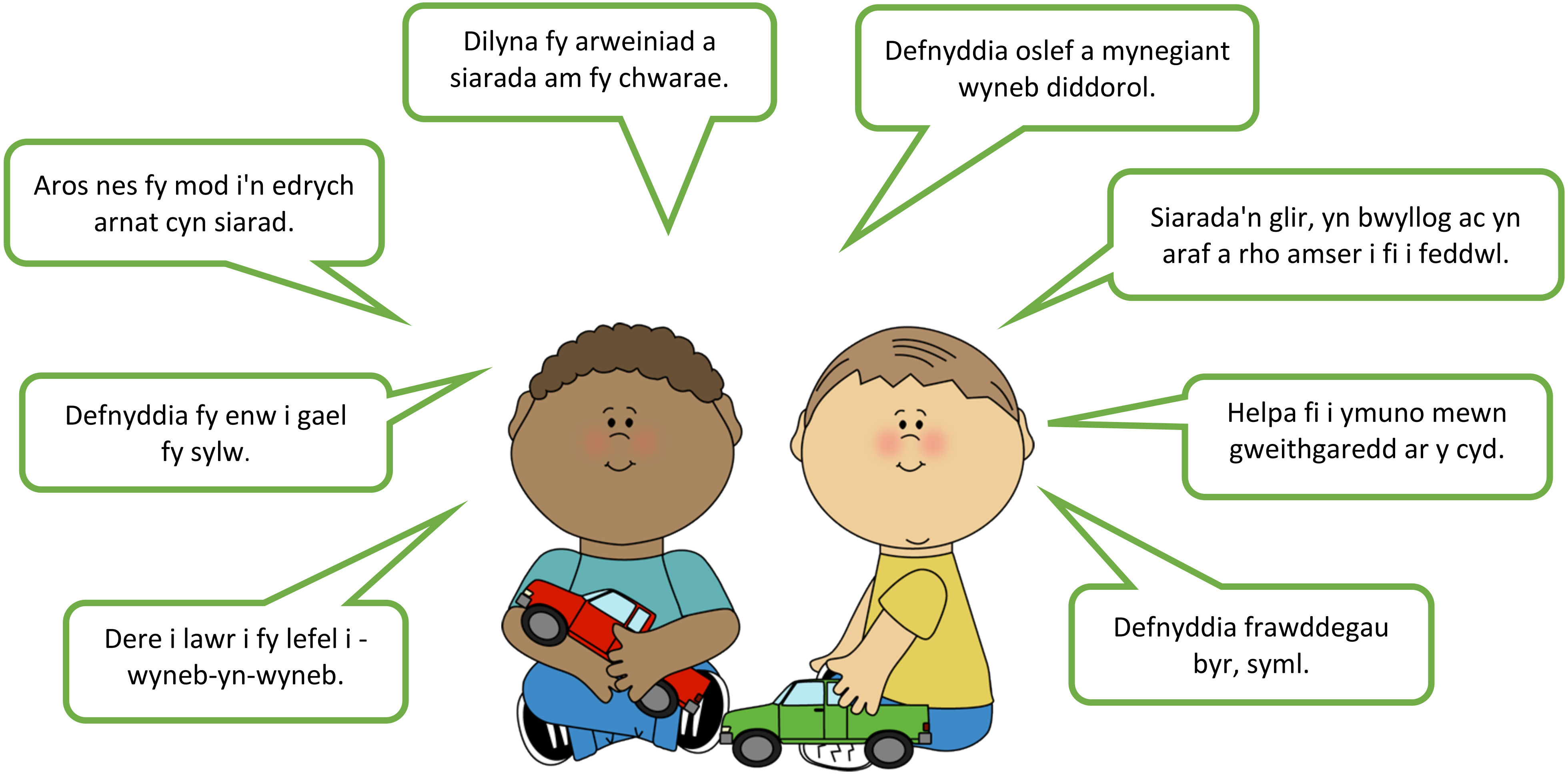

Gweithgaredd	Sylw a Gwrando - Gweithgareddau a Awgrymir (2 flwydd i 2 flwydd 11 mis oed)	Rhy anodd?	Rhy hawdd?
Jac yn y Bocs!	***Gwrando am synau cyn ymateb gyda symudiad.*** **Sut i chwarae:** Dewiswch sŵn y mae'n rhaid i'r plentyn wrando amdano, fel signal. Anogwch y plentyn i fynd i lawr ar eu cwrcwd neu gyrlio i mewn i belen. Pan fyddant yn clywed y sŵn, gallant neidio i fyny - fel Jac yn y bocs! Gallech chwarae'r gêm hon tu allan a'i hamrywio'n hawdd e.e. cuddio a neidio o du ôl i goed.	Defnyddiwch sŵn mwy swnllyd a haws ei adnabod.	Defnyddiwch sŵn tawelach.
Ewch!	***Anogwch y plentyn i ganolbwyntio ac i wrando ar gyfarwyddyd cyn cwblhau gweithgaredd.*** **Sut i chwarae:** Sicrhewch fod gennych ddewis o wrthrychau a bocs neu fasged. Anogwch y plentyn i ddewis gwrthrych. Bob tro y byddwch yn dweud *'ewch'* , maent yn taflu'r gwrthrych i mewn i'r bocs/fasged. Canmolwch y plant am wrando/aros (hyd yn oed os nad ydynt yn cael y gwrthrych i mewn i'r bocs) e.e. *'Gwrando da'; 'Aros da'.*	Defnyddiwch ystum/signal gweledol a galwch eu henw cyn i chi ddweud 'ewch'. Daliwch eu llaw gyda'r gwrthrych yn ysgafn a gadewch iddo fynd wrth i chi ddweud '*ewch!*'.	Rhowch nifer o wrthrychau i'r plentyn. Rhaid iddynt wrando er mwyn i chi ddweud pa un ddylent ei daflu i mewn i'r bocs.
Gwrando ar Synau	***Canolbwyntio ar synau yn yr amgylchedd.*** Cyn deall a chanolbwyntio ar eiriau, mae'n bwysig fod plant yn dysgu meithrin diddordeb mewn synau sydd o'u cwmpas. **Sut i chwarae:** Ewch am 'Dro Gwrando' o amgylch y lleoliad a'r ardal leol. Tynnwch sylw at synau penodol gan beiriannau, gwrthrychau, anifeiliaid ayb. a sŵn pobl yn siarad. Enwch y synau ac anogwch y plant i'w dynwared.	Ewch i ardaloedd tawelach lle mae'n haws sylwi ar synau.	Symudwch i ardaloedd mwy swnllyd. Ydy'r plant yn gallu adnabod synau gwahanol?
Amser Stori	***Gwrando ar stori gyfarwydd, ailadroddus.*** Ymuno gydag ystumiau, geiriau neu gymalau. **Beth i'w wneud:** Darllenwch hoff stori gyda dilyniant syml o ddigwyddiadau e.e. 'Y Dyn Bach Sinsir', neu ''Dyn ni yn mynd i hela arth'. Anogwch y plant i ymuno yn y cymalau sy'n cael eu hailadrodd. Gallech oedi i annog y plant i gwblhau cymal cyfarwydd e.e. *''Dyn ni yn mynd i hela ___'.*	Defnyddiwch bromptiau gweledol er mwyn dangos i'r plentyn pryd i lenwi gair. Oedwch yn hirach a defnyddiwch bwyslais yn eich llais.	Defnyddiwch bren lolipop neu bypedau bys/masgiau er mwyn i'r plentyn eu dal i fyny wrth i'w cymeriad siarad.
Gêm Siopa	***Ymuno mewn gêm siopa syml.*** Gwrando ar gyfarwyddiadau gan eraill a chymryd tro. **Sut i chwarae:** Gosodwch siop chwarae gyda theganau ac eitemau go iawn i'w prynu. Anogwch y plant i gymryd tro fel perchennog y siop a'r un sy'n siopa. Anogwch yr un sy'n siopa i ofyn am eitemau. Efallai y bydd angen i chi fodelu hyn yn gyntaf. Gallech addasu'r gêm hon a chwarae helfa drysor yn yr awyr agored gan ddefnyddio rhestrau gweledol o 'drysorau' i'w darganfod e.e. pluen, deilen, pren. Gallai plant gasglu eu trysorau er mwyn dangos i eraill beth maent wedi eu darganfod.	Rhowch restr siopa weledol i'r plentyn. Lleihewch nifer yr eitemau er mwyn helpu'r plentyn i ddewis.	Gofynnwch am eitem sydd ddim ar gael neu rhowch air 'dwl' i mewn i weld os fyddant yn sylwi ac yn eich cywiro!

Chwarae a Rhyngweithio – STRATEGAETHAU ALLWEDDOL 2 flwydd i 2 flwydd 11 mis oed

Efallai y bydd angen i oedolion fodelu'r chwarae ac annog rhyngweithio.

Modela gam nesaf y dilyniant chwarae i fi.

Disgrifia beth rwy'n ei wneud.

Siarada â fi am yr hyn rwyt ti'n ei wneud nawr a nesaf.

Gad i fi arwain y chwarae.

Anoga fi i gymryd tro.

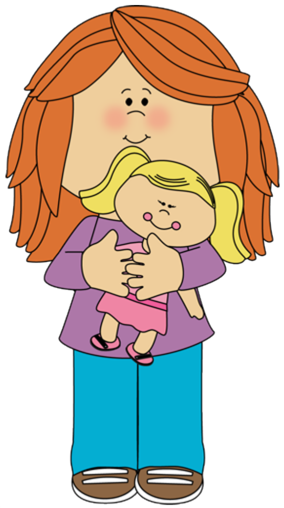

Gweithgaredd	Chwarae a Rhyngweithio - Gweithgareddau a Awgrymir (2 flwydd i 2 flwydd 11 mis oed)	Rhy anodd?	Rhy hawdd?
Wyt ti'n gallu gwneud fel dw i'n ei wneud?	***Datblygu ac ymestyn chwarae dychmygus.*** Dysgu rhoi dilyniannau chwarae at ei gilydd *e.e. rhoi bath i Doli, gwisgo Doli a rhoi Doli yn y gwely.* **Sut i chwarae:** Bydd arnoch angen dwy set o adnoddau e.e. dwy ddoli, dau fath a dwy set o ddillad gwely. Modelwch Doli yn paratoi i fynd i'r gwely ac anogwch y plentyn i ymuno gyda'u doli nhw e.e. 'Beth am roi bath i Doli?; nawr beth am wisgo Doli yn barod i fynd i'r gwely...?'.	Lleihewch y dilyniant i ddau gam.	Ychwanegwch fwy o gamau i'r dilyniant chwarae e.e. brwsio gwallt ayb.
Dere i ymuno.	***Dysgu chwarae gyda'ch gilydd - chwarae gêmau grŵp.*** Dysgu cymryd tro a chwarae gyda'u cyfoedion. **Sut i chwarae:** Casglwch grŵp bach o blant at ei gilydd. Sicrhewch fod gennych amrywiaeth o bropiau i gyfateb i rigymau neu ganeuon cyfarwydd e.e. Dau Gi Bach yn Mynd i'r Coed; Mi Welais Jac y Do ayb. Cefnogwch y plant i gymryd tro i ddewis prop - mae pob un yn canu ac yna'n gwneud y symudiadau gyda'i gilydd. Efallai y bydd angen i chi fodelu'n ofalus ar y dechrau a siarad â'r plant am gymryd tro ac ymuno.	Chwaraewch gyda grŵp llai o blant. Sicrhewch fod y plentyn yn eistedd wrth eich ymyl er mwyn i chi ei helpu.	Ehangwch hyn i gymryd dau neu dri thro yr un.
Dewch i ni archwilio!	***Dysgu bod gwrthrychau yn gallu cynrychioli pethau eraill.*** Datblygu chwarae dychmygus a symbolaidd. **Beth i'w wneud:** Darparwch amrywiaeth o wrthrychau bob-dydd e.e. bocsys cardfwrdd, tiwbiau, ffyn ayb. Trafodwch a modelwch ffyrdd gwahanol o ddefnyddio'r gwrthrychau a'r pethau y gallai'r gwrthrychau eu cynrychioli e.e. gallai bocs fod yn gwch.	Dangoswch a defnyddiwch un gwrthrych ar y tro mewn amrywiaeth o ffyrdd.	Darparwch ddefnyddiau ychwanegol e.e. llinyn, bandiau lastig, ffabrig i ymestyn y chwarae.
Gêm rholio'r bêl.	***Cymryd tro a rhannu.*** Rhyngweithio gydag eraill mewn sefyllfa gyffyrddus, gyfarwydd. **Sut i chwarae:** Casglwch grŵp bach at ei gilydd, naill ai tu mewn neu du allan, ac eisteddwch mewn cylch. Galwch enw'r plentyn, arhoswch iddynt edrych arnoch a rholiwch y bêl tuag atynt. Gofynnwch iddynt enwi plentyn y maent eisiau rholio'r bêl atynt.	Gallai'r plentyn ddewis pwy i rolio pêl atynt trwy edrych ar blentyn arall yn hytrach na defnyddio'u henw.	Parhewch i gymryd tro ac anogwch y plant i ddewis pobl wahanol i rolio'r bêl atynt.
Pasio Tedi	***Gweithgaredd grŵp amser cylch lle mae plant yn cymryd tro i rannu rhywbeth maent yn ei hoffi.*** **Sut i chwarae:** Eisteddwch gyda grŵp bach o blant mewn cylch - dewiswch blant sy'n gyfarwydd â'i gilydd. Cymerwch dro i basio Tedi o amgylch ac anogwch y plant i rannu pethau maent yn eu hoffi pan fyddant yn dal Tedi.	Rhowch ddewisiadau a modelwch yr iaith i'r plentyn.	Ceisiwch gynnwys plant gwahanol yn y grŵp.

Deall Iaith Lafar – STRATEGAETHAU ALLWEDDOL 2 flwydd i 2 flwydd 11 mis oed

Defnyddiwch y Rheol 10 eiliad! Rhowch amser i'r plentyn i brosesu cyfarwyddyd neu gwestiwn.

Rho gyfarwyddiadau byr, clir i fi.

Gwna'n siŵr fy mod i'n gwybod enwau gwrthrychau cyn rhoi cyfarwyddyd i fi.

Defnyddia dy lais, ystumiau neu arwydd i bwysleisio geiriau allweddol.

Defnyddia iaith syml wrth chwarae gyda fi.

DANGOS i fi beth i'w wneud os nad ydw i'n deall.

Mynna fy sylw cyn i ti siarad â fi.

Gweithgaredd	Deall Iaith Lafar - Gweithgareddau a Awgrymir (2 flwydd i 2 flwydd 11 mis oed)	Rhy anodd?	Rhy hawdd?
Mae Tedi Eisiau	***Dechrau deall cymryd tro a chysyniadau syml e.e. mawr a bach.*** **Sut i chwarae:** Defnyddiwch dedi mawr a thedi bach a detholiad o eitemau bob dydd. Chwaraewch gêm syml lle mae pawb yn cymryd tro i roi rhywbeth i tedi e.e., *'Mae tedi <u>mawr</u> eisiau'r llwy'. 'Mae tedi <u>bach</u> eisiau banana'.*	Canolbwyntiwch ar un cysyniad ar y tro (nid pethau cyferbyniol). Defnyddiwch *'mawr;* a *'ddim yn fawr'.* Pan fyddant yn deall 'mawr' cyflwynwch 'bach'.	Cyflwynwch gysyniadau eraill fel 'yn/ar/o dan'.
Cuddio'r gwrthrych	***Dechrau deall ymadroddion syml.*** **Sut i chwarae:** Casglwch ambell i eitem e.e. car, trên, tedi, doli a bocs. Chwaraewch gêm syml trwy ofyn i'r plentyn roi doli yn y bocs ayb. Efallai y bydd angen i chi ddangos i'r plant beth yw '*yn*' a defnyddio'r geiriau i gefnogi'r weithred. Ewch ymlaen i ddefnyddio 'ar' ac 'o dan' yn yr un ffordd. Gallwch roi cyfarwyddiadau syml mewn ardaloedd eraill yn y lleoliad hefyd e.e. rhowch y fuwch yn y cae; rhowch Doli ar y gadair.	Cyfyngwch ar y gwrthrychau sydd ar gael i'w rhoi yn/ar/o dan y bocs.	Cyflwynwch lefydd eraill i guddio'r gwrthrych e.e. ychwanegwch fasged neu fag.
Rhannu llun	***Edrych ar luniau gyda'ch gilydd.*** Cefnogi dealltwriaeth o gwestiynau ***pwy, beth*** a ***ble.*** **Beth i'w wneud:** Dewiswch lyfrau lluniau gyda golygfeydd o'r traeth, parc, cartref ayb. gyda theuluoedd ynddynt. Edrychwch ar y llyfr gyda'ch gilydd, a dywedwch beth rydych chi'n gallu ei weld yn y lluniau e.e., *'Rwy'n gallu gweld y bachgen yn chwarae gyda phêl', 'Rwy'n gallu gweld y ferch yn adeiladu castell tywod'.* Wedi i chi siarad am y llun, dechreuwch holi cwestiynau syml e.e., *'<u>**Pwy**</u> sy'n adeiladu castell tywod?', <u>**Beth**</u> mae'r bachgen yn ei ddal?'.* Anogwch y plentyn i ddangos i chi - nid oes angen iddynt esbonio. Gallech ddefnyddio sefyllfaoedd bob dydd yn y lleoliad i holi e.e., *'<u>**Ble**</u> allwn ni fynd i chwilio am falwod?'*	Dylai eich sylwadau ganolbwyntio ar ***pwy*** i ddechrau.	Cyflwynwch gwestiynau ***pwy, beth*** a ***ble***.
Mae Seimon yn Dweud	***Helpu'r plant i ddeall berfau (geiriau gwneud) syml .*** **Sut i chwarae:** Chwaraewch gêm o Mae Seimon yn Dweud er mwyn canolbwyntio ar ferfau (geiriau gwneud) e.e. *'Mae Seimon yn dweud **neidiwch**'; 'Mae Seimon yn dweud **cerddwch**';* Gallech hefyd ofyn i'r plentyn ddangos Tedi neu Doli yn ***cysgu/neidio/eistedd*** ayb. Gêm wych i'w chwarae yn yr awyr agored.	Modelwch y weithred, gyda Doli neu Tedi. Sicrhewch fod y plentyn yn gallu deall un ferf cyn ychwanegu berfau eraill.	Symudwch ymlaen at ddwy ferf e.e. 'Clapiwch eich dwylo *a* stampiwch eich traed'.
Amser Stori	***Rhannu llyfrau a storïau*** **Beth i'w wneud:** Rhannwch lyfrau lluniau a storïau cyfarwydd gyda'ch gilydd. Defnyddiwch bypedau a phropiau a holwch gwestiynau ***'pwy, beth, ble'*** syml i gefnogi dealltwriaeth y plant o'r stori.	Dewiswch hoff lyfrau a storïau a rhai sy'n gyfarwydd iawn.	Ydyn nhw'n gallu adrodd y stori i chi, yn eu geiriau eu hunain, gyda chymhorthion gweledol e.e. propiau a lluniau.

Defnyddio Iaith Lafar – STRATEGAETHAU ALLWEDDOL 2 flwydd i 2 flwydd 11 mis oed

Cymerwch ran mewn sgyrsiau go iawn sy'n golygu rhywbeth i'r plentyn.

Gad i fi *glywed* y ffordd gywir o ddweud rhywbeth - paid â dweud wrthyf fy mod yn anghywir.

ARHOSA!
Rho amser i fi feddwl.

Gad i fi ddweud wrthyt beth rydw i am ei ddweud.

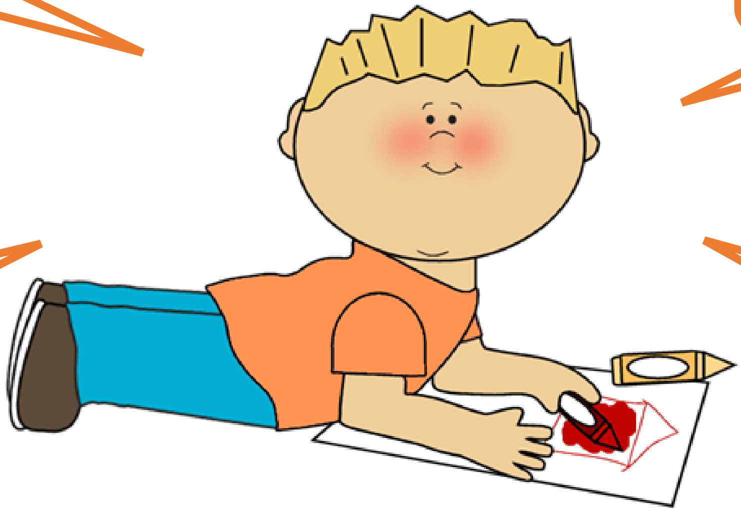

Gad i fi arwain y chwarae.

Ychwanega air at yr hyn rwy'n ei ddweud.

Gweithgaredd	Defnyddio Iaith Lafar - Gweithgareddau a Awgrymir (2 flwydd i 2 flwydd 11 mis oed)	Rhy anodd?	Rhy hawdd?
Beth sydd yn y bag?	***Annog y plentyn i gyfuno geiriau.*** **Sut i chwarae:** Bydd angen bag a detholiad o wrthrychau bob dydd. Cymerwch dro i dynnu rhywbeth allan o'r bag ac enwi'r gwrthrych e.e., *'Mae gen i frws dannedd.'* Gallwch ddatblygu hyn trwy ychwanegu lliw neu faint y gwrthrych e.e., *'Dyma blât melyn.'*	Os yw'r plentyn yn dweud un gair, ailadroddwch yn ôl ac ychwanegwch air e.e., os yw'r plentyn yn dweud '***cwpan***' gallech chi ddweud ***'cwpan <u>coch</u>.'***	Siaradwch am yr hyn mae'r gwrthrych yn ei wneud e.e. *'Brws dannedd, i lanhau ein dannedd.'*
Chwarae bob dydd	***Defnyddio geiriau disgrifio wrth chwarae.*** **Beth i'w wneud:** Canolbwyntiwch ar eiriau sy'n disgrifio yn ystod sefyllfaoedd chwarae gwahanol e.e., yng nghornel y cartref gallwch siarad am fwyd ***poeth*** a llestri ***brwnt***; yn y pwll tywod mawr gallwch wneud cestyll tywod ***mawr*** neu ***fach***.	Rhowch ddewis i'r plentyn e.e. *'Ydy e'n **fawr** neu'n **fach**?'*	Ehangwch yr ystod o eiriau disgrifio.
Te Parti'r Teganau	***Defnyddio rhagenwau priodol e.e. ef/ fe, hi, fi.*** **Sut i chwarae:** Gosodwch de parti ar gyfer y teganau gyda Doli, Tedi ac unrhyw hoff degan arall. Rhowch blât, fforc, cwpan ayb. i bob tegan a bwyd tegan. Modelwch y defnydd o'r rhagenw cywir e.e. *'Mae ganddi **hi** afal'*. Anogwch y plentyn i ddweud beth sydd gan bob tegan (gan ddefnyddio'r rhagenw cywir) e.e. *'Mae ganddo **fe/ef** fanana.'*	Canolbwyntiwch ar un rhagenw e.e. ***fe/ef.***	Ymestynnwch yr amrywiaeth o ragenwau a ddefnyddir.
Cuddio'r gwrthrych	***Dechrau defnyddio rhagenwau e.e. yn, ar, o dan.*** **Sut i chwarae:** Casglwch ambell i eitem e.e. car, trên, tedi, doli a bocs. Chwaraewch gêm syml trwy ofyn i'r plentyn roi 'Doli' ***yn*** y bocs ayb. Yna gofynnwch i'r plentyn ddweud wrthych ble i roi Doli. Ewch ymlaen i ddefnyddio '***ar***' ac '***o dan***' yn yr un ffordd, Gallwch ddefnyddio gweithgareddau bob dydd er mwyn annog y plant i ddefnyddio rhagenwau e.e. gallai'r plant ddweud wrthych i roi'r 'plât ***ar*** y bwrdd'.	Canolbwyntiwch ar un rhagenw e.e. ***ar***	Cyflwynwch ***yn, ar*** ac ***o dan.***
Pwy Sydd Yna?	***Annog y defnydd o gwestiynau pwy, beth a ble.*** **Sut i chwarae:** Cyfle i gael hwyl yn siarad ar y ffôn gyda'ch gilydd - modelwch sgyrsiau syml a chynnwys cwestiynau fel *'**Ble** wyt ti?' '**Pwy** weles di?'*. Anogwch y plant i holi cwestiynau syml i chi wrth iddynt siarad ar y ffôn.	Dechreuwch gydag un gair cwestiwn ac yna defnyddiwch eich llais i bwysleisio'r gair e.e. *'**<u>Pwy</u>** sydd yna?'*	Anogwch y plant i ddefnyddio cwestiynau ***pwy, beth*** a ***ble.***

Lleferydd - STRATEGAETHAU ALLWEDDOL 2 flwydd i 2 flwydd 11 mis oed

Ailadroddwch eiriau aneglur y plentyn yn ôl wrthynt gan ddefnyddio'r synau cywir.

Ailadrodda fy ngeiriau aneglur gan ddefnyddio'r synau cywir er mwyn i fi eu *clywed.*

Paid ag esgus dy fod yn deall. Gofyn i fi ddefnyddio ystumiau neu ddangos i ti beth rydw i ei eisiau.

Paid â dweud wrthyf fy mod i wedi dweud rhywbeth yn anghywir na rhoi pwysau arnaf i'w ailadrodd.

Dere lawr i fy lefel i er mwyn i fi weld sut rwyt ti'n gwneud synau. Paid â disgwyl i fi dy gopïo.

Ymateba i'r geiriau rwy'n eu dweud, ac nid i ba mor glir ydw i.

Lleferydd - Gweithgareddau a Awgrymir (2 flwydd i 2 flwydd 11 mis oed)
Bydd gweithgareddau a awgrymir ymhob un o'r meysydd cyfathrebu eraill yn cefnogi datblygiad lleferydd. Dyma weithgareddau bob dydd sydd hefyd yn gallu helpu datblygu lleferydd plant:
Ewch am dro dysgu (gwrando ar synau amgylcheddol).
Gwrandewch ar synau o amgylch y lleoliad.
Sylwch ar odli - adroddwch a chanwch rigymau bob dydd.
Clapiwch sillafau mewn geiriau cyfarwydd e.e. enwau plant
Gosodwch ardal swnllyd/bagiau teimlo gyda theclynnau gwneud sŵn ac offerynnau cerdd.
Darllenwch lawer o storïau gyda phatrymau odli hawdd eu clywed. Anogwch y plant i awgrymu beth allai'r gair sy'n odli fod, wrth i chi oedi.